

Az ökológiai gazdálkodás szerepe Magyarországon és az Észak-alföldi Régióban

Szép Attila

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Mezőgazdaságtudományi Kar,
Földműveléstani és Területfejlesztési Tanszék, Debrecen
szepe@primposta.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarországon 2003-ban 116 ezer ha volt az ökológiai gazdálkodás követelményei szerint ellenőrzött terület, és több, mint 1700 bioterméket kibocsátó üzemet is ellenőriztek. Ez Magyarország mezőgazdaságilag művelt területének 2%-a. Az utóbbi években az ökoterületek növekedése csökkent. Ilyen körülmények között nem teljesíthető a 2006-ra kitűzött 300.000 hektár.

Az Észak-alföldi Régióban 2003-ban több, mint 33 ezer ha-t műveltek az ökológiai gazdálkodás előírásai szerint és 250 vállalkozást ellenőriztek az ellenőrszervezetek munkatársai. Az ökológiai gazdálkodás koordinálóinak feladata, a régióban a feldolgozóipar erősítése. Ennek célja a termékek hozzáadott értékének növekedése.

Kulcsszavak: ökológiai gazdálkodás, Észak-alföldi Régió

SUMMARY

In 2003, the area, which was monitored according to the requirement of organic farming, was 116 thousand hectares in Hungary, and included almost 1700 works, which produce organic products. This is some 2% of the cultivated land of Hungary. The increase of organic farming areas has slowed down in recent years. In these conditions the optimal 300,000 hectares cannot be achieved in 2006.

In 2003, the area which was cultivated according to the regulations of organic farming was more than 33 thousand hectares in the North Great Plain Region, and monitored 250 enterprises the associates of the monitor organization. The challenge of the coordinators of the organic farming in the region are to fortificate the processing industry. The goal is to increase the added value of the products.

Keywords: organic farming, North Plain Region

BEVEZETÉS

Magyarországon az ellenőrzött ökológiai gazdálkodás kezdetét az 1980-as évek végétől számítjuk. Míg 1988-ban csak 15 gazdaság kb. 1000 ha-on termelt a biogazdálkodás feltételei szerint, addig a múlt év végére már 1775 üzemet, gazdaságot ellenőrzött az agrártárca által elismert két ellenőrző szervezet, a Biokontroll Hungária Kht. és a Hungária Öko Garancia Kft. Az 1775 üzemből 1272 volt mezőgazdasági termelő, a többiek feldolgozók, kereskedők, méhészek.

Az ökológiai gazdálkodást Magyarországon az EU 2092/91. rendelete, a magyar kormány 140/1999. és az FVM-KöM 2/2000-es és a 82/2002., valamint a

3/2004. sz. FVM-KvVM közös miniszteri rendeletei szabályozzák.

ÖKOGAZDÁLKODÁS MAGYARORSZÁGON

A múlt év végére hazánkban 116.535 hektáron folyt átállt, illetve átállás alatt lévő öko(bio)gazdálkodás. Az elmúlt tizenhat év fejlődését az 1. táblázat mutatja be. Öröndetes, hogy Magyarországon egyértelműen létjogosultságot szerzett ez a korszerű gazdálkodási forma, elérve a művelt terület 2%-át.

Az elmúlt hat év területi növekedését tekintve megállapítható, hogy 1998-2001. között az évenkénti ökológiai gazdálkodásba vont terület 13.478-25.529 ha között mozgott. 2002-től ez a növekedés csökkent. 2001-2002. között még csak 1000 hektárral (huszonötzerről huszonnégyezerre), a 2003. év végére azonban a növekedés már csak kb. 13 ezer ha volt. Ha a növekedés mértékének százalékos változását nézzük, a növekedés üteme az 1999-es 60%-ról folyamatos csökkenéssel a tavalyi évre 12%-ra mérséklődött, annak ellenére, hogy a NAKP-ban kitűzött cél 2006-ra 300.000 ha.

2003-ban 12.839 ha-ral (12%-kal) növekedett a hazai ökológiai gazdálkodás területe, elérve a 116.535 ha-t. Az ellenőrzött vállalkozások száma 1775, melyeket két ellenőrző szervezet ellenőrzött. Ez évben minden eddiginél többet, 1 milliárd 85 millió Ft támogatást kapott az 1130 db ökológiai gazdálkodási pályázat. A múlt évben az ellenőrzött mezőgazdasági termelők száma 155-tel nőtt (14%). Sajnálatos tény viszont, hogy a bioméhészek száma újra csökkent. 2003-ban már közel csak annyian voltak (177-en), mint három évvel ezelőtt, 2000-ben. Ez azért is kedvezőtlen fordulat, mivel korábban a bioméhészet az ökológiai gazdálkodás egyik húzóágazata volt. A vadon termő növények begyűjtői csak egy fővel növekedtek. Ahol nagy változások történtek, az a feldolgozás, csomagolás területe, valamint a kereskedelem volt. Öröndetes tény, hogy 2003-ban 115 vállalkozással 215-re emelkedett a bioélelmiszert feldolgozók, csomagoló üzemek száma. Kedvezőtlen az a folyamat, hogy amíg 2002-ben 92 kereskedelmi egység volt, ez tavaly lecsökkent 53-ra. Az uniós csatlakozásunk jeleként az importőrök, a biotermékeket külföldről beszállítók száma kilencszeresére(!!!), 5-ről 47-re nőtt (2001-ig csupán egyetlen importőr volt a hazai piacon), így félt, hogy az import bioáru előnti az országot, igen nehéz helyzetbe hozva ezzel a hazai termelőket és feldolgozókat (2. táblázat).

Ellenőrzött biogazdálkodás Magyarországon

	Terület (ha)(1)	Növekedés (%) (2)	Üzemek száma (db)(3)	Növekedés (%) (2)
1988	1.000	-	15	-
1989	1.500	50	18	20
1990	2.965	98	49	172
1991	2.840	-4	56	14
1992	3.330	17	51	-9
1993	2.540	-24	67	31
1994	2.250	-11	73	9
1995	8.532	279	108	48
1996	12.460	46	127	18
1997	19.265	54	161	27
1998	22.501	17	401	249
1999	35.979	60	475	-18
2000	53.649	49	762	60
2001	79.178	48	1.119	47
2002	103.700	31	1.517	36
2003	116.535	12	1.775	17

Forrás: Biokultúra Egyesület, Biokontroll Hungária Kht., FVM

Table 1: Monitored organic farming in Hungary

Area (ha)(1), Increase (%) (2), Number of plants (piece)(3)

Ökológiai gazdálkodásba vont és az ellenőrzött vállalkozások számának alakulása

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ellenőrzött mezőgazdasági terület (ha)(1)	22.501	35.979	53.649	79.178	103.700	116.535
	Vállalkozások száma (db)(2)					
Mezőgazdasági termelők(3)	330	333	495	764	1.117	1.272
Méhészek(4)	49	76	165	207	193	177
Vadon termő növények begyűjtői(5)	3	4	6	8	10	11
Feldolgozók, csomagolók(6)	17	25	41	67	100	215
Kereskedelmi egységek(7)	2	36	54	72	92	53
Importőrök(8)	0	1	1	1	5	47
Összesen(9)	401	475	762	1.119	1.517	1.775

Forrás: Biokultúra Egyesület, Biokontroll Hungária Kht., FVM

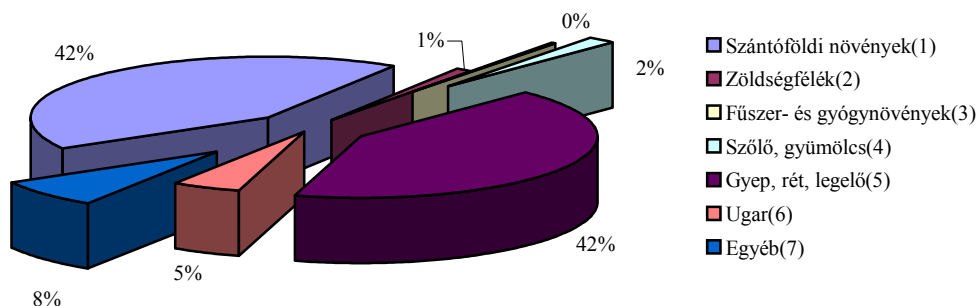
Table 2: Run of number of monitored enterprises in organic farming

Monitored agricultural area (ha)(1), Number of enterprises (piece)(2), Agricultural manufacturers(3), Bee-keepers(4), Gatherers of wild growing plants(5), Processors, packers(6), Commercial units(7), Importers(8), Total(9)

Az ökológiai gazdálkodásba vont területek főbb növénycsoportok szerinti megoszlását megnézve legnagyobb aránnyal (42%) a gyep, rét, legelő szerepel. Ez nem lenne baj, ha ehhez több százezer bio minősítésű állat párosulna. Ehelyett Magyarországon egy hektár ellenőrzött területre 0,1 számosállat jut, ami veszélyezteti a talajélet fenntartását, hiszen az ökogazdálkodásban közismerten biogazdálkodásból származó szerves trágyával kell fenntartani azt. A második helyet közel 26 ezer hektárral (22%) a gabonafélék tartják. Bár a növekedés a korábbi, 2000-es 95%-ról

a következő években 51%, illetve 6%-ra esett vissza, majd a tavalyi évben már csak 2% volt. Itt tetten érhető a biogabonáknak az elmúlt években már nehezebbé váló értékesítési lehetősége. Sajnos még mindig igen alacsony szintet képvisel a zöldségfélék, fűszer- és gyógynövények és a szőlő aránya (együttesen nem érik el a 4%-ot), de még a gyümölcs termőterülete sem éri el a 2000 ha-t (1%). Elmozdulás van viszont a bio vetőmag-termőterület vonatkozásában, tavaly már 326 ha-on történt ökovetőmag termeltetés (1. ábra).

1. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba vont területek megoszlása Magyarországon

Forrás: Biokultúra Egyesület, Biokontroll Hungária Kht., FVM

Figure 1: Division of organic farming areas in Hungary

Arable plants(1), Vegetables(2), Herb and virtuous plants(3), Grapes, fruits(4), Grass, meadow, pasture land(5), Fallow(6), Others(7)

AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖKOGAZDÁL-KODÁSA

Az Észak-alföldi Régióban 33.782 hektár minősül átállt és átállás alatti területnek. Ennek 56%-a gyep, rét, legelő, 30%-a pedig szántóföldi kultúra. Ezekon kívül számottevő (9%) az ugar területek aránya. Ezek az arányok összehasonlítva az országos adatokkal a

következő képet mutatják: míg országosan mind a szántóföldi növények, mind a gyep, rét, legelő aránya 42%, addig ez régiókban 30%, illetve 56%. A teljes magyarországi ökoterületnek 29%-át adja az Észak-alföldi Régió. A régióban egy hektár ellenőrzött területre 0,1 számosállat jut, hasonlóan, mint az országos átlaghoz (2. ábra).

2. ábra: Az Észak-alföldi Régió ökológiai gazdálkodásba vont területeinek megoszlása

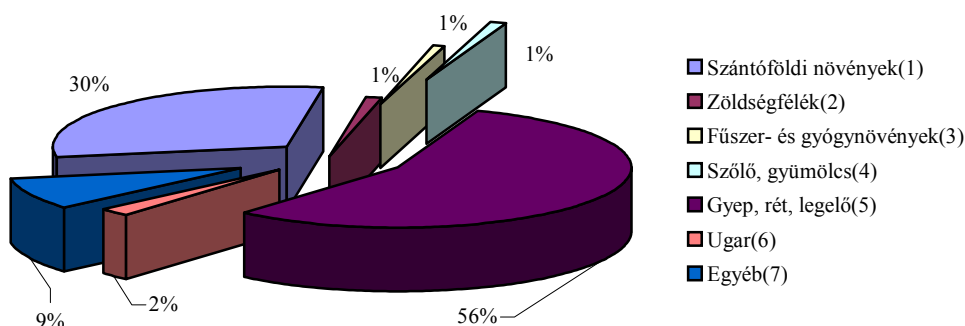

Figure 2: Division of organic farming areas in North Great Plain Region

Arable plants(1), Vegetables(2), Herb and virtuous plants(3), Grapes, fruits(4), Grass, meadow, pasture land(5), Fallow(6), Others(7)

2003-ban az ellenőrzött vállalkozások száma a három megyében 257 volt. A legnagyobb számú (184 fő) a mezőgazdasági termelők létszáma, míg 52 méhészt találhat az ellenőrzött vállalkozás között. Feldolgozó cég 8 db, míg kereskedelmi egység 12 található az Észak-alföldön.

KÖVETKEZTETÉS

Ha az előbbi számokat összehasonlítjuk az országos adatokkal, két dolog tűnik fel: a méhészek aránya a duplája az országos átlagnak, míg a feldolgozók, csomagolók csak a negyede. A régió célja tehát az, hogy növekedjen a feldolgozók,

csomagoló üzemek száma, mert így magasabb áron értékesíthetők a megtermelt alapanyagok. Amennyiben külföldi piacokat célzunk meg a nagyobb feldolgozottságú áru értékesítésével, nagyobb jövedelmet érhetünk el. Ha az országos adatokat és a régiók adatait nézzük, elmondhatjuk, hogy hasonló értékekkel találkozunk, de az eltérések a régiók sajátosságaiból adódnak. Javasolható, hogy a kiemelkedő gyep, rét, legelőterület hasznosításaként még több juh és szarvasmarha kerüljön beállításba és ellenőrzésbe, valamint ezen állatok termékét és egyéb mezőgazdasági termékeket is magasabb feldolgozottsági fokon értékesítsék, ezzel nagyobb jövedelmet generálva a régióban.

IRODALOM

- Bodnár Gy. (2004): Kelet-Magyarországi Biokultúra Egyesület 2003 évi beszámolója. Hortobágy
- Roszik P. (2004a): Jelentés a Biokontroll Hungária Kht. 2003. évi tevékenységéről. Budapest
- Roszik P. (2004b): Ökogazdálkodás az Unióban, a világban és itthon. Biokultúra, Budapest, 6. 5-6.
- Solti G. (2004): Magyarország ökogazdálkodása. Tervek és tények. Őstermelő, Budapest, 5. 30-35.
- 140/1999. (IX. 3.) Korm. rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításáról, forgalmazásáról és jelöléséről
- 2/2000. (I. 18.) FVM-KÖM együttes rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításának, forgalmazásának és jelölésének részletes szabályairól
- 82/2002. (IX. 4.) FVM-KvVM együttes rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításának, forgalmazásának és jelölésének részletes szabályairól
- 74/2004. (V. 1.) FVM rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításának, forgalmazásának és jelölésének egyes eljárási szabályairól
- Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs